

Doktori értekezés tézisei

Ćurković-Major Franciska

Szabó Lőrinc kelet-adriai utazásai

Témavezető:

Prof Dr Kabdebó Lóránt DSc,
a Szabó Lőrinc Kutatóhely vezetője

Miskolci Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

Miskolc, 2008.

I. Az értekezés kutatási céljainak összefoglalása

A Kelet-Adria partvidéke soha sem volt ismeretlen a magyar utazók számára. A századforduló táján errefelé látogató magyar írók, költők nemcsak üdülést és nyugalmat kerestek és találtak a Kelet-Adrián, hanem gyakran ihletet és anyagot is műveik írásához. Az Adria igazi, modernkori irodalmi fölfedezése irodalmunkban Jókai Mór nevéhez fűződik. Két regénye is nagyrészt ezen a vidéken játszódik, Cholnoky Viktor és Molnár Ferenc egy-egy hőse fiumei, Herceg Ferenc pedig megírta, hogyan hajózott a Kelet-Adria mentén. De Ady Endre is járt Fiumében, Mikszáth Kálmán pedig Cirkvenicában, még ha műveik nem is őrzik e helyek nyomát. Az Adria keleti partvidéke az első világháború után sem veszített népszerűségéből, továbbra is sok magyar író kedvelt úti célja maradt: Kosztolányi Dezső, Déry Tibor, Márai Sándor műveiben is szerepet kap az Adria partvidéke. A két világháború között Fejtő Ferencen kívül Szabó Lőrinc is végighajózott az Adria keleti partja mentén, miközben maradandó, versekben is megörökített élményanyagot lelt ott. Ha tehát bizonyos magyar írók és költők életművét kívánjuk tanulmányozni, érdemes a Kelet-Adria szerepével foglalkozni.

Az értekezés Szabó Lőrinc kelet-adriai utazásainak körülményeit kutatja, és arra keres választ, hogyan lelhetők fel az utazások által kiváltott élmények a költő műveiben, és milyen hatással vannak rájuk.

Szabó Lőrinc több ízben utazott az Adria keleti partjához és kétszer hajózott az Adria keleti partja mentén.

Először 1924. július 10. és 22. között jutott el a tengerhez, amikor Észak-Olaszországban és Ausztriában utazgatott. Trieszten keresztül érkezett oda, ahol a tenger megpillantása, több magyar íróhoz és költőhöz hasonlóan, számára is felejthetetlen élményt jelentett. Onnan hajón utazott Velencébe, amikor a tenger élménye még inkább elmélyülhetett benne.

Második útja 1925. július 23. és 26. között Fiuméba vezetett. *Az Est* munkatársaként érkezett oda, ahonnan a napilap számára a következő szeptemberben megrendezendő olasz–magyar gazdasági és kereskedelmi konferencia előkészítő megbeszéléseiről tudósított. Az eseményekről három cikkben számolt be, a *Magyarország, Itália és Jugoszlávia csak közösen mentheti meg Fiumét*, a *Fiume – négy interjúban* és a *Jéghegyek a Chianti-tengerben* című cikkekben.

A következő, eddiginél hosszabb utazást 1932. június 19. és 29. között tette, amikor feleségével és lányával Fiumétól Raguzáig hajózott, ahonnan kirándultak a Cattarói-öbölbe,

majd Raguzából vonaton utaztak Szarajevóba, onnan pedig Belgrádon keresztül érkeztek vissza Budapestre.

A költő soron következő találkozása a tengerrel 1934. szeptember 16. és 27. között volt, amikor Abbáziában üdült. Az újságírói foglalkozás zaklatottságában ekkor rövid időre bekövetkezett nyugalmas időszak egyike volt azoknak a kivételes alkalmaknak, amikor a költő először adhatta át magát a pihenésnek.

A költő második alkalommal 1937. július 10. és 22. között fiával, Lócival hajózott Fiumétól Raguzáig, ahonnan, ugyancsak hajóval, kirándultak Budvába és a Cattarói-öbölbe. Cattaro városból pedig busszal Cetinjébe. Raguzából hajóval jöttek hazafelé, útközben két napot töltöttek Curzola szigeten Curzola városban, Fiuméba érkezve pedig kirándultak Abbáziába.

Az értekezés célja az volt, hogy fényt derítsen Szabó Lőrinc utazásának irányára, állomásaira, helyszíneire és részleteire, amelyek az eddig kutatások során hiányosak voltak, homályban maradtak, vagy bizonyos okokból pontatlanul szerepeltek a kutatások eddig feltárt adatai között. Emellett vizsgálta az akkor vagy az utazást követően keletkezett költeményeket, cikkeket és leveleket is, keresve bennük az adriai motívumokat.

II. A kutatás módszerei, a források feltárása és felhasználása

A kutatással kapcsolatos módszertani megjegyzéseim a következők. Az utazások leírásával kapcsolatban a rendelkezésemre álló forrásanyagot kezelve a következő sorrendhez tartottam magam. Először a Szabó Lőrinc által közölt adatok, amelyeket a feleségéhez, és kedveséhez, Korzáti Erzsébethez írt levelek képeznek, ezek után vagy híján pedig a *Vers és valóságban* leírt visszaemlékezései alapján dolgoztam. Emellett felhasználtam azt a könyvet, amelyet Sándor Judit írt, a költő akkor kilencéves kislányának, Kisklárának a naplóját véve alapul. Ezek függvényében folytattam a megfelelő szakirodalom tanulmányozását és a levéltári kutatásokat, és használtam fel az így föllelt anyagot. Kutatásaim eredményeit, mindenek előtt a kelet-adriai utazásról szóló tanulmányomat illetve annak az első utazással kapcsolatos részét ezekre az forrásokra alapozva publikáltam. Miután sikerült hozzájutnom Kisklára naplójához, és miután rábukkantam a költő könyvtárában két példányban is megtalálható Grieben kiadású útikönyvre, szükséges volt eddigi munkámnak főként az első utazásra vonatkozó eredményeit módosítanom. Ekkor a fontossági sorrendet elsőként ugyancsak a költő által közölt (fentebb felsorolt) adatok, majd Kisklára naplójának adatai, ezt követően a Grieben-féle útikönyv adatai képezték. Ez utóbbi azért került közvetlenül a Szabó

Lőrinc és a lánya által ismertetett adatok utáni helyre, mert ezeknek az ismereteknek ők is a birtokában voltak vagy lehettek. Csak ezután közlöm a levéltári vagy más forrásból nyert adatokat, mégpedig abból a megfontolásból, hogy a költő és családja ezeket nem ismerhették, így számukra nem bírtak jelentőséggel. Levéltári kutatásokat az utazások helyszíneinek pontos megállapításhoz horvát levéltárakban, mindenek előtt a Raguzai- és a Fiumei Állami Levéltárban végeztem, de Szabó Lőrinc utazási előkészületeihez felhasználtam a Petőfi Irodalmi Múzeum Könyvtárának aprónyomtatványai között a Szabó Lőrinc letéti hagyatékban található nyomtatványokat is. Emellett a helyszínek megrajzolásához, mindenek előtt pedig a turizmus területén szerzett anyaghoz a megfelelő horvát nyelvű szakirodalmat is felhasználtam.

A másik, a kutatási módszerem alkalmazásával kapcsolatos, szükséges tudnivaló a következő: A lábjegyzeteléskor azt az elvet követtem, hogy minden olyan jegyzet, amely Szabó Lőrinc bármilyen megjegyzéséhez kapcsolódik, a költő által elhangzott helyen legyen olvasható. Előfordul, hogy ugyanazokat a dolgokat Kisklára is említi, mégpedig előbb, ennek ellenére az oda vonatkozó lábjegyzet ott olvasható, ahol Szabó Lőrinc említi.

III. A tudományos eredmények összefoglalása, azok hasznosítási lehetőségei

Szabó Lőrinc első találkozása a tengerrel 1924-ben volt. Tudjuk, hogy gyermekkorától vágyott erre az eseményre (még apja ígérte neki, de nem teljesítette), ezért amikor bekövetkezett – úgy tűnik –, nem gyakorolt rá különösebben mély benyomást. A feleségéhez írt leveleken kívül költészetében a tenger élményének egyelőre még nem találjuk nyomát.

1925-ben fiumei útjáról írt első cikkének címe *Magyarország, Itália és Jugoszlávia csak közösen mentheti meg Fiumét*. Ebben a kikötőváros első világháború utáni politikai és főleg gazdasági helyzetével foglalkozik. A *Fiume – négy interjúban* Lovag Antonio Roccával, a fiumei Kereskedelmi és Iparkamara kormánybiztosával, Andrea Ossoinackkal, Fiume volt magyar parlamenti képviselőjével, az Adria Hajózási Rt. Elnökével, magyar részről pedig dr. Balkányi Kálmánnal, az OMKE (Országos Magyar Kereskedelmi Egyesülés) igazgatójával beszélgetett, a cikkben a legnagyobb teret azonban Commendatore Emanuele Vivorio, Fiume város és Fiume provincia prefektusa kapta. A harmadik újságcikk a riport és a tárca keveréke. Címe: *Jéghegyek a Chianti-tengerben*, és a költő és vendéglátói vacsoráját írja le. Amellett, hogy a cikkek Fiuméra vonatkozóan sok kultúrtörténeti érdekességet tartalmaznak, azt is észrevehetjük, hogy a költőben itt, Fiumében érlelődtek azok a benyomások, amelyek később az *Óda a genovai kikötőhöz* című költeményt eredményezték. Ezt a föltevést támasztja alá a

nem sokkal később írt, fiumei élményt sejtető [*Köszönöm, bátyuska elég bután...*] című vers is. A cikkek vizsgálata mellett a fejezetben bizonyos helyszíneket is sikerült azonosítani.

Első alkalommal 1932-ben hajózott végig az Adria keleti partja mentén, erről az útról a költő lányának, Kisklárának a naplója számol be részletesen, így a költő levelei hiányában, ez a napló szolgált kutatásom egyik forrásául, amely alapján igyekeztem rekonstruálni az útvonalat, helyszíneket és benyomásait. Sikerült azonosítani a szállodát is, ahol Raguzában megszálltak. A napló mellett az utazás nyomon követését, helyszíneinek megrajzolását nagymértékben segítette a költő könyvtárában található Grieben Kiadó útikönyve, de szükség volt levéltári kutatásokra is. Az első kelet-adriai út benyomásait *A mosztári tücsök* című költeményből is kihámozhatjuk.

Az abbáziai üdülésre 1934-ben került sor. Ez alkalommal azt vizsgáltam, hogyan hatott ez a kapcsolódás a költő versíró kedvére, születtek-e ekkor költemények, amelyeket az üdülés hozadékának tulajdoníthatunk. Úgy vélem, ilyen állapotban volt lehetséges az első, közvetlenül a tenger élményének köszönhető versek, *a Tengeren* és az *Ősz az Adrián* megírása. Az értekezés az abbáziai nyaralást a költő leveleinek tükrében vizsgálja, szemügyre veszi kultúrtörténeti szempontból, ugyanakkor keresi a versekben rejlő, a tenger élménye által kiváltott költői megoldásokat is.

A második, 1937-ben tett kelet-adriai utat a feleségének írt levélrészletekből, a kedvesének, Vékásné Korzáti Erzsébetnek írt beszámolókból, a *Vers és valóság* jegyzeteiből és Kisklára naplójából rekonstruálhatjuk. Ez esetben is segítségemre volt a Grieben Kiadó útikönyve, és ezúttal is szükség volt a levéltári kutatásokra is. Ennek eredményeképpen kiderült annak a panzióknak a címe, helye és későbbi sorsa is, ahol a költő ez alkalommal megszállt. A második kelet-adriai út több verset eredményezett. Ezek, feltételezve az utazás sorrendjét, a következők: az *Éjszaka a vonaton*, az *Álom a tengeren*, a *Lóci és a szakadék*, az *Egy raguzai leánderhez*, a *Dalmácia tücskeihez* és a *Beszélgetés a tengerrel* című költemények, amelyeket ugyancsak az úti élmények szempontjából vizsgálom.

Az értekezés felépítése nem követi szorosan a költő utazásainak idejét. Az utazások részletes vizsgálatát megelőzően az első fejezet rövid áttekintést nyújt a vidék történelmének alakulásáról. A második fejezet kitér a költő esetleges ismereteire, és betekintést nyújt a szakirodalomba, amelyből tájékozódhatott, mielőtt útra kelt volna. Ezután következnek magát az utazásokat követő fejezetek. Először a fiumei tartózkodás, majd az abbáziai nyaralás következik. A két kelet-adriai utazást, habár időben nem következtek közvetlenül egymás után, az értekezésnek egyazon fejezetében tárgyalom. E két utazás bemutatása előtt két terminus tisztázását tartottam szükségesnek. Szabó Lőrinc visszaemlékezéseiben dalmáciai

utazásról beszél, az értekezésben azonban rámutattam, miért helyesebb a kelet adriai utazás elnevezés. A másik terminológiai helyesbítés a tücsök szó használatára vonatkozik. Tisztázni kellett a tücsök és a kabóca szavak jelentését. Szabó Lőrinc költészetében verset kiváltó élményként gyakran jelentkezik a tücsök ciripelése, a költő azonban elnevezés szempontjából nem tesz különbséget a tücsök és az Adrián hallott ciripelő rovar, a kabóca között, holott érzékeli a két rovar külseje, sőt a hangjuk erőssége közötti különbséget is. A következő észrevételem, hogy a horvát és a szerb nyelvű irodalom és szakirodalom, ugyancsak egy rovarról beszél, de éppen fordítva, következetesen kabócáról. Ezeket az észrevételeket ténylegesen megállapítottam az értekezésben, de nem láttam értelmét a szóhasználat, illetve az eddigi terminológia megváltoztatásának.

Azon kívül, hogy Szabó Lőrinc mindkét kelet-adriai utazás után több, az úti élményekből születő költeményt írt, vagy az ott szerzett benyomások későbbi verseinek motívumává váltak, a *Tücsökzene* költeményeiben újra felidézte a kelet-adriai utazások élményeit is. Fiumei kiküldetésének és gyermekkori, tenger utáni vágyakozásainak ötvözete a *Fiume* és az *Utólért csoda*. Abbáziai nyaralására és ott szerzett nőismerőseire utal a *Nincsenek* vers néhány sora. A Fiumetől Raguzáig és a Catarroi-öbölíg megtett hajóút élményeit pedig a *Dalmácia* című költemény összegzi. Az említett verseken kívül még másokban is felbukkannak motívumok, amelyek az adriai élményekben gyökereznek – az értekezés ezeket is megemlíti.

Az említett motívumok erősen hatottak Szabó Lőrinc költészetére, de az utazások nem váltak tájleíró verseket ihlető élményekké. Tájleírás csak a tenger megpillantása után jóval később, az otthon keletkezett *Trieszt előtt* című verset jellemzi, továbbá a feleségének és Korzáti Erzsébetnek írt levelek bizonyos részleteit. Ezeket az irodalmi veduta definíciója alapján elemeztem.

Az értekezésnek a kutatás eredményeit összegző és befejező fejezetét követő Függelékben az Irodalomjegyzék és Publikációs jegyzék után álló Helynévmutató a földrajzi nevek magyar és horvát változatát tartalmazza, megkönnyítve ez által az olvasó tájékozódását. Erre annál is inkább szükség van, mert habár az értekezésben igyekeztem a magyar kultúrában meghonosodott földrajzi neveket használni, e szándékomat amiatt sem tudtam teljes mértékben keresztülvinni, mivel maga Szabó Lőrinc is, és hozzá hasonlóan Kisklára is igen vegyesen – hol a magyar, hol a horvát helyneveket használja. Ez többek között az SZHSZ Királyság szerb és horvát nyelvű helységnév használatának gyakorlatával magyarázhatjuk, például azzal, hogy a Magyarországon beszerzett magyar nyelvű prospektusokban a helynevek csak horvát / szerb nyelven szerepeltek, magyar nevükön nem.

A Függelékben ezután Abbázia, Fiume és Ragusa kronológiai vázlata következik, majd Kisklára naplójának gépirással átírt teljes változata, ez után a napló Kisklára által tisztázatba átmásolt, majd gépirással átírt naplórészlete, ezt követően pedig ugyanezen naplórészlet kézírásban fennmaradt fénymásolt változatának szkennelt képe. A Függelék a *Beszélgetés a tengerrel* című vers kéziratának szkennelt képe és a Grieben kiadó *Dalmatien und die wichtigsten Teile von Slowenien, Kroatien, Montenegro, Bosnien und der Herzegovina mit Angaben für Automobilisten* című könyve 51. oldalának szkennelt képe egészíti ki, és amelyen Szabó Lőrinc kézírásával Szkrád város neve (amely az Álom című versben is szerepel) olvasható.

Szabó Lőrinc élete vége felé lejegyeztette versei keletkezésének körülményeit, hozzájuk fűzött kommentárjait, amelyek ma *Vers és valóság* címen olvashatók, életének fontosabb személyekhez kapcsolódó viszonyát pedig a *Bizalmas adatok és megjegyzések* című összefoglaló tartalmazza. Ezt a tényt az értekezésben is kiemeltem és többször is hivatkoztam rá. Azt is tudjuk, hogy fiatalabb korában maga is vezetett naplót, később feleségét is kérte, hogy jegyezzen föl bizonyos eseményeket, kedvesét Korzáti Erzsébetet is biztatta erre, sőt lányát, Kisklárát is arra ösztönözte, hogy írjon naplót „dalmáciai utazásukról”, erre a naplóra, mint forrásra maga is utal a *Vers és valóság*ban. 1935-ben Erdélybe tett utazásuk részleteit is a kislány naplója örökölte meg. 1951-ben, amikor szívtrombózist kapott, leírta a tüneteket, amelyeket a roham közben érzett, az orvos ezek alapján később állapította meg a diagnózist. Manapság gyakran megkérdőjelezzük az életrajzi kutatások jogosságát, ám Szabó Lőrinc esetében talán elmondhatjuk, hogy az ilyen eljárást ő maga is helyesnek tartaná.

Kelet-adriai utazásainak kutatása közben az elsődleges feladatot abban láttam, hogy pótoljam életrajzának bizonyos, ezekhez az utazásokhoz kapcsolódó hiányosságait, amelyeket az eddigi Szabó Lőrinc kutatások során nem sikerült feltárni. A talált adatok segítségével több esetben sikerült kijavítanom vagy pontosítanom eddigi téves olvasatokat és adatokat, a helyszín és a horvát nyelv ismeretében pedig olyan újabb adatokhoz jutnom, amelyek bizonyos, eddig homályban maradt körülményekre vagy ismeretlen tényekre derítettek fényt. Ezek, a már eddig ismert tények mellett, segítettek a lehető legpontosabban megrajzolni Szabó Lőrincnek a Kelet-Adrián tett utazásainak útvonalát, állomásait, utazásainak körülményeit, továbbá ottani nyaralásainak történeti, társadalmi és kulturális szempontból fontos hátterét, az eseményeket, amelyek ottléte alatt történtek vele és a személyeket, akikkel találkozhatott. Ezeknek az eredményeknek az ismeretében igazoltnak látom az értekezés egyik fontos sajátosságának és módszerének, az apró filológiai kutatásnak a megokoltságát. Ezek a filológiai kutatási eredmények alkalomadtán talán más kutatók számára is hasznosak

lehetnek. Az értekezés másik részében a kelet-adriai utazások idején vagy azokat követően írt versek vizsgálata következett. Habár a versek értelmezésekor elsősorban nem az életrajzi adatokból indultam ki és a költeményeket az adott, konkrét helyzettől függetlenül igyekeztem magyarázni, ez – az értekezés elsődleges célja miatt óhatatlanul is – az előtérbe kerülhetett. Az értekezés harmadik része az utazások tájait vette szemügyre az irodalmi veduta szempontjából. Szabó Lőrinc költészetére ugyan nem a tájleírás jellemző elsősorban, leveleiben azonban több ilyen részletet olvashatunk. Érdekesnek találtam rámutatni erre a jellegzetességre, mert véleményem szerint ez a szempont a költő más utazásainak vizsgálatára is alkalmazható, és érdekes kutatási eredményeket tartogat az erre vállalkozó számára.

Fontosnak tartom a magyar költő utazásainak kutatását a Kelet-Adrián a horvát-magyar irodalmi kapcsolatok kutatásainak aktualizálása és napirenden tartása érdekében is. Szabó Lőrincnek a magyar költők horvát nyelvű antológiájában mindössze tizenhét verse olvasható. Az értekezés egyes fejezeteinek bizonyos része már megjelent horvát folyóiratokban. A magyar költő kelet-adriai utazásainak kutatása – hangsúlyozva a horvát helyszínek jelenlétét és fontosságát a költő életében, továbbá azok költészetére gyakorolt hatását – reményt adhatnak arra is, hogy érdeklődést keltenek versei iránt is, ami költeményeinek horvát nyelvre való fordítását eredményezhetné.

Végezetül szeretném megemlíteni, hogy kutatásaim eredményeképpen sikerült azonosítanom több olyan helyszínt, ahol Szabó Lőrinc megszállt kelet-adriai utazásainak során. Közülük két szállodát emelnék ki, ahol Szabó Lőrinc ott tartózkodását idéző emléktábla utal erre a tényre. Az egyik az abbáziai Hotel Imperial bejáratánál, a másik a raguzai egykori Grandhotel Petka helyén álló új szálloda, a Hotel Petka előcsarnokában látható. Mindkét emléktábla Policsányi István szobrász műve. Az abbáziait a Szabó Lőrinc Alapítvány, a Miskolci Egyetem Szabó Lőrinc Kutatóhelye, a Zágrábi Egyetem Bölcsészettudományi Karának Hungarológiai Tanszéke és Abbázia Város Idegenforgalmi Községe állította 2004. szeptember 24-én, a raguzait pedig a szálloda tulajdonosának beleegyezésével Miskolc Város, a Miskolci Egyetem, a Szabó Lőrinc Alapítvány és a Zágrábi Egyetem Bölcsészettudományi Karának Hungarológiai Tanszéke állította 2007. április 20-án.

Ćurković-Major Franciska Szabó Lőrincről írt cikkeinek publikációs jegyzéke

Tanulmányok:

1. Ćurković-Major Franciska: *Dostignuto čudo: Rijeka*, In: Književna Rijeka, VIII., 2003, 3., 68-71.

Magyarul: *Szabó Lőrinc és Fiume*. In: Magyar Napló, XVI, 2004., 07, 35-36.

2. Ćurković-Major Franciska: *Rijeka u stvaralaštvu Lőrince Szabóa*, elhangzott a Horvát Rádió Harmadik műsorának az Ogledi i rasprave (Tanulmányok és értekezések) című műsorában 2004. április 4.

Horvát nyelven megjelent:

Rijeka i mađarska kultura. Međunarodni znanstveni skup, Izdavač Odsjek za kroatistiku Filozofskog fakulteta u Rijeci, Državni arhiv u Rijeci, 2004, 25-38.

Magyarul megjelent:

Fiume jelentősége Szabó Lőrinc munkásságában, Fiume és a magyar kultúra, Művelődéstörténeti tanulmányok, ELTE BTK Művelődéstörténeti Tanszék – Kortárs Kiadó, Budapest, 2004. 140-152.

3. Ćurković-Major Franciska: *Opčinjenost morem. Mađarski pjesnik Lőrinc Szabó u Opatiji*, In: Vijenac. God. XII. 2004, br. 274-275, 10.

4. Ćurković-Major Franciska: *Jesen na Jadranu*. (Opatija u stvaralaštvu Lőrince Szabóa), elhangzott a Horvát Rádió Harmadik műsorának az Ogledi i rasprave (Tanulmányok és értekezések) című műsorában 2006. február 11.

Horvát nyelven megjelent:

Jesen na Jadranu. (Opatija u stvaralaštvu Lőrince Szabóa), In: Književna smotra. Godište XXXVIII./ 2006. Broj 139 (1) 2000. 125-131.

Magyarul megjelent:

Ősz az Adrián. Abbázia jelentősége Szabó Lőrinc költészetében, Életünk, XLIV, 2006, 11-12, 53-65.

5. Ćurković-Major Franciska: *Leánderek és tücskök (Szabó Lőrinc adriai utazásai)*, Irodalomtudományi közlemények, 2006, 3-4, 280-308.

Horvátul megjelent:

Oleandri i cvrčci. Putovanje Lőrince Szabóa po istočnom Jadranu, In: Dubrovnik, Časopis za književnost i znanost, God, XVIII., 2007., broj 1-2, 292-321.

5. Ćurković-Major Franciska: *Otisci u vremenu. U spomen na boravak u Dubrovniku mađarskom pjesniku Lőrincu Szabóu*, In: Vijenac, God, XV, broj 344, str. 10.

6. Ćurković-Major Franciska: *Korčula – a „tündéri fénykép”*. Irodalmi veduták Szabó Lőrinc kelet-adriai tájleírásaiban, Bástyá, a Vörösmarty Társaság és a Kodolányi János Főiskola Antológiája, 8, Székesfehérvár, 2008.

7. Ćurković-Major Franciska: *Kincses Trogir, s Raguza tornyai*, Életünk, XLVI, 2008, 8, 45-58.

Konferenciák:

1. *Fiume és a magyar kultúra*, Nemzetközi tudományos értekezlet, Fiume, 2003. október 3-4.
Az előadás: *Rijeka u stvaralaštvu Lőrinca Szabóa* (Fiume jelentősége Szabó Lőrinc munkásságában)

2. *A Szabó Lőrinc-életműkutatás jelene. Szabó Lőrinc halálának 50. évfordulója alkalmából.*
Budapest, 2007. november 27.
Az előadás címe: *Szabó Lőrinc kelet-adriai tájai*